

Anmeldelser

Ingebjørg Barth Magnus og Birgit Kjellström: Musikmotiv i svensk kyrkokonst. Uppland fram till 1625 / Musial Motifs in Swedish Church Art. The Region of Uppland up to 1625. Translated by Michael Stevens. Svenska RIdIM-kommittén, Stockholm 1993. 408 s. Ill. ISBN 91-972117-0-2.

Forventningsfuld åbner man en meget flot og spændende publikation, den svenske RIdIM-komité under Statens musiksamlingar i Stockholm står som udgiver af. En grundig præsensation af alle de musikmotiver man kender fra de upplandske kirker. Og bogen er udgivet med både svensk og engelsk tekst, så den dermed har mulighed for at nå en langt bredere brugerskare end den skandinaviske.

Bogen har først en længere generel og principiel introduktion, som tager forskellige emner under behandling. Først en mere almen historisk oversigt over middelalderens kirker og kalkmaleriernes forekomst i dem. Derefter mere specifikt om de forskellige malerskoler og mestre samt omtale af vigtige forlæg for de upplandske kalkmalerier i sidste del af 1400-tallet. Træskårne altertavler får deres afsnit, og derefter følger et kapitel om de almindeligt forekommende musikmotiver og deres anvendelse i de forskellige malerskoler. Et vigtigt afsnit følger herefter om de tolkningsproblemer, der rejser sig ved brug af et sådant materiale. Restaureringer, kunstnernes brug af forlæg, hvor tæt ligger billederne på virkeligheden osv. Forfatterne har mange forbehold i disse passager, men forbavsende nok er de generelt ikke nær så kritiske i deres holdning til musikinstrumentafbildninger i andre europæiske middelalderlige billedkilder (s. 71). Efter dette kommer et afsnit om bedømmelsen af de svenske kalkmaleriers musikinstrumenter. Alt holdt i en diskuterende form. Der er så at sige ikke det problem eller det forbehold, der ikke bliver endevendt. Alle de faldgruber, man kan snuble i, er der taget højde for.

Efter denne lange redegørelse går forfatterne over til en gennemgang af musikmotiverne i alfabetisk rækkefølge. Hver kirke får en lille præsensation, musikmotivernes placeringer er angivet på tegnede planer over hvælvene, og

meget fine detailfotografier følger med hvert eksempel. Det kan ikke gøres bedre. Og man må nok sige, at forfatterne går grundigt til værks i teksten. Instrumenterne bliver beskrevet ud i alle detaljer. Der er ikke det lyd hul eller det antal strenge, der ikke er registreret eller talt. Dette store katalog, der fylder 270 af bogens 408 sider, er så propfyldt med information, at det er lige før man mister overblikket.

Og så er det slut. Dog ikke helt, for der er de regelmenterede registre over kunstnere, motiver og instrumenter foruden forkortelsesliste, kilder og litteratur. I litteraturlisten, der er lang og omfattende og går meget bredt ud, undrer man sig imidlertid lidt over, at der ikke er fundet plads til de ikonografiske symposiumberetninger, som også i flere tilfælde har stof af interesse for dette specielle emne. (Så ville man have undgået fejl i note 7 s. 76-77, hvor man skriver, at der er nyckelharper i Karmeliterklostret i Helsingør og i Vinderslev kirke i Jylland. For det er der ikke). Og efter de forskellige registre er der sandelig også ordforklaringer på arkitekturtermer, instrumenttermer og ligefrem et mindre leksikon over musikinstrumenter. Og så står man der. For hvad handler dette egentlig om?

Bogen er, når det kommer til stykket, udelukkende en ren materialepræsensation, et opslagsværk i flot indpakning. Alt det rigtige, der bliver sagt i den generelle indledning, er nemlig ikke brugt i analyserne af musikmotiverne. Alle forbeholdene, alle de ting, der skal tages hensyn til i en fortolkning af billederne, tages der slet ikke stilling til i omtalen af de respektive eksempler. De er rent beskrivende, og det er der selvfølgelig ikke noget forkert ved. Men bogen er derved på en måde to helt forskellige bøger, som med fordel kunne have været to selvstændige afhandlinger. For efter den lange og principielle stillingtagen til alle de problemer, et sådant materiale rejser, går man jo med forventning i gang med læsningen af alle eksemplerne. Og så bliver man skuffet, fordi forfatterne ikke praktisk anvender alt det fornuftige, de lige har sagt. Bogen har stærkt præg af at være skrevet af musikinstrumentforskere, der udelukkende har fokuseret på alle de detaljer, man har kunnet se og holde fast i. Og så ikke

mere. Man ville netop i det regi have ventet, at det spørgsmål, der umiddelbart rejser sig, nemlig om middelalderens musikmotiver fremviser en dokumentation af datidens instrumenter, blev forsøgt besvaret. Forfatterne har ikke vo- vet en vurdering af materialets brugbarhed. Man mangler også en stillingtagen til det over- ordnede symbolsprog – hvorfor er musikin- strumenter overhovedet gengivet på de forskel- lige motiver, og har det, at alle billeder har med kirkens liv og forkyndelse at gøre, nogen konsekvens for tolkningen af musikmotiverne? Men svar på sådanne spørgsmål har næppe heller været meningen med bogen. Den præ- senterer sig først og fremmest som en stof- samling, andre forskere kan øse af, og som så- dan skal den hilses velkommen.

Dorthe Falcon Møller

Henrik Glahn (udg.): Melodier til salmer af Hans Adolph Brorson 1694-1764. Et udvalg af pietismens åndelige sange med udarbejdet generalbas for orgel eller klaver. Udgivet med historisk indledning samt et efterskrift om melodierne til Brorsons »Troens rare Kleno- die« 1739-1747. Engstrøm & Sødring, Århus 1994. 112 s. Noder. ISBN 87-87091-68-2. Kr. 190, -.

Henrik Glahn skriver i indledningen, at „Hen- sigten med det foreliggende udvalg af melodier til salmer af Hans Adolph Brorsons *Troens rare Klenodie* er på samme tid at fremlægge en kildemæssig undersøgelse af Brorsons melodi- brug og en udgave til praktisk brug af en be- stemt del af det melodirepertoire, som lå til grund for Brorsons digtning og salmeover- sættelse“ (s. 7). Samlingen består af melodier, der ikke tidligere har været udgivet i Danmark, og disse Brorson-salmer vil f.eks. kunne benyt- tes som „vokale indslag i kirkekoncerter eller musikandagter“ (s. 8). Samlingen er i sin hel- hed typisk for pietismens åndelige sang, „hvor salmernes sprog, deres inderlighed og patos blev understøttet af melodiernes udtryksfulde udformning, af musikkens *stil*“ (s. 8).

I et musikhistorisk afsnit redegøres for modsætningerne mellem pietismens åndelige sange med brug af samtidens „verdslige vise- og ariemelodik“ og ortodoksiens kirkemusikal- ske traditioner tilbage til Reformationstidens sal- mer. Forfatteren gennemgår bl.a. nogle forskel-

lige stilistiske aspekter ved melodikken i pieti- stiske salmebøger og koralbøger fra Brorsons samtid og i det forelagte udvalg af Brorson- salmerne. Den pietistiske salmemelodik karak- teriseres som den „strofiske solosangs melodik, som er præget af udsmykkede meloditoner, gennemgangstoner, portamento-vendinger ved kadencer og andre stereotype vendinger“ (s. 10).

I forbindelse med overvejelserne om de foreliggende salmer er egnede til nutidig me- nighedsbrug, bemærker Glahn, at en række af de oprindelige melodier i samlingen kunne bruges til de eksisterende Brorson-salmer i *Den danske Salmebog*, og „Hvis en salmebogskom- mission ellers skulle finde de pågældende Bror- son-salmer egnede til optagelse, måtte vel føl- gende melodier [...] fra samlingen i øvrigt kunne bruges i kirkesangens praksis og næppe heller flere, hvis man vil holde sin sti ren“ (s. 13).

I kapitlet, „Oversigt og kommentarer“, klas- sificeres seks af disse melodier nr. 16, 43B, 44, 142, 177 og 246 i gruppen „Pietismens melo- dier“ (s. 104). Disse Brorson-salmer er altså egnede til *Den danske Salmebog* og dermed til *Den danske Koralbog*. Imidlertid kan det kon- stateres, at udsættelserne af især disse seks pi- etistiske melodier i stilistisk henseende er en hel del anderledes end i DDK, f.eks. hvad an- går melodik, samklange, stemmeføring og dissonansbehandling. I DDK er de fleste af kationalsatserne som bekendt karakteristiske ved at have få melodiske dissonanser bl.a. også i gruppen, „Pietismens sang“ (dog undtaget nr. 384). Hvis de seks nævnte satser er typiske ek- sempler på de pietistiske udsættelser fra 1700- tallets første halvdel – og dermed i overens- stemmelse med „den subjektivisering af det musikalske udtryk i salmesangen, der fandt sted med pietismen“ (s. 11) – er de så samtidig også velegnede til optagelse i DDK? Hvilke kriterier benyttes i stilistisk og satsteknisk hen- seende til at „holde sin sti ren“? og skal stien være snæver eller bred? Musikvidenskabens teorier og praksis får her rent faktisk gennem valget af stilarter og musikalske udtryk i DDK meget store kulturpolitiske følger med konse- kvenser ikke alene for menighedssangen i Den danske Folkekirke, men bl.a. også på forskellig måde for musikundervisningens indhold i det danske uddannelsessystem.

Forfatteren skriver, at „selv om de tyske pi- etistiske melodier ved deres karakter gennem-